

BŁAŻEJ STOLARSKI (1880-1939)

Błażej Stolarski, ok. 1918 r. (AZHRL, fotografia, sygn. A-1063)

Błażej Stolarski, działacz ludowy wyróżniający się wyjątkową osobowością i wszechstronnością zainteresowań, urodził się 2 lutego 1880 r. w Cieślówicach niedaleko Tomaszowa Mazowieckiego, wówczas na terenie zaboru rosyjskiego. Stolarski rozpoczął działalność społeczną w bardzo młodym wieku. Będąc samoukiem, dzięki pasji samokształcenia oraz talentom przywódczym, zyskał autorytet najpierw w rodzinnej okolicy. Zaowocowało to objęciem przez niego stanowisk sołtysa wsi Sługocice, a następnie wójta gminy Będków. Bogata wiedza zawodowa, wprowadzanie nowych metod uprawy i nawożenia ziemi, hodowla bydła polskiej rasy czerwonej, przyniosły Stolarskiemu status przodującego rolnika, a jego wzorowo prowadzone gospodarstwo w stosunkowo krótkim czasie stało się ośrodkiem postępu rolniczego w regionie.

Kolejną sferą aktywności Stolarskiego były kółka rolnicze i stowarzyszenia spółdzielcze. W 1906 r. został jednym z założycieli Towarzystwa Kredytowo-Oszczędnościowego, a rok później

Kółka Rolniczego w Będkowie. W 1916 r. Stolarski dołączył do grona członków Zarządu Wydziału Kółek Rolniczych Centralnego Towarzystwa Rolniczego, a od 1918 r. pełnił on przez dziesięć lat funkcję wiceprezesa Centralnego Związku Kółek Rolniczych. Okres I wojny światowej poszerzył skalę jego zainteresowań społecznych. Z prelegenta i wykładowcy kursów rolniczych stał się fundatorem szkoły elementarnej w Sługocicach oraz współinicjatorem powstania progimnazjum w Będkowie. Zaangażował się również w tworzenie na terenie powiatu brzezińskiego wiejskich bibliotek i czytelni w ramach Towarzystwa Oświatowego „Wiedza”, a następnie Polskiej Macierzy Szkolnej w Brzezinach. Wyrazem uznania dla dokonań społecznych i oświatowych Stolarskiego stały się: jego wybór na prezesa Miejscowej Rady Opiekuńczej w Będkowie, mianowanie przez naczelnika Zarządu Cywilnego Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego na członka Sejmiku Powiatowego w Łodzi w 1916 r., a rok później objęcie funkcji przewodniczącego Rady Gminy w Będkowie.

Jako prężny rolnik i lokalny aktywista Stolarski trafił do polityki. Został współzałożycielem Narodowego Związku Chłopskiego i Związku Ludu Polskiego, a następnie członkiem Polskiego Stronnictwa Ludowego. Od maja 1917 r. przez kolejne pięć lat pełnił w nim funkcję prezesa. Przed I wojną światową włączył się również w prowadzenie konspiracyjnej działalności niepodległościowej, którą kontynuował po wybuchu wojny w 1914 r. jako członek Polskiej Organizacji Wojskowej. Po ogłoszeniu aktu 5 listopada 1916 r. Stolarski znalazł się w składzie Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego, powołanej przez niemieckie i austro-węgierskie władze okupacyjne. Dwa lata później został ministrem bez teki i sygnatariuszem odezwy programowej Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie, który sformowały PSL i inne partie skupione w Komisji Porozumiewawczej Stronnictw Demokratycznych.

Po zakończeniu I wojny światowej Błażej Stolarski zaangażował się w tworzenie podstaw ustrojowych, społecznych i gospodarczych suwerennej Polski. 29 grudnia 1918 r. objął i do 16 stycznia pełnił stanowisko ministra rolnictwa i dóbr państwowych w rządzie Jędrzeja Moraczewskiego, pierwszego w niepodległej Rzeczypospolitej. 26 stycznia 1919 r. wybrano go posłem na Sejm Ustawodawczy. Jednocześnie powierzono mu obowiązki prezesa Klubu Poselskiego PSL „Wyzwolenie” i tym samym na cztery lata skupił w swoim ręku najbardziej kluczowe stanowiska w stronnictwie. Do 1930 r. Stolarski jeszcze dwukrotnie zdobywał mandat poselski. W latach 1925–1927 ponownie kierował pracami Klubu Parlamentarnego PSL „Wyzwolenie”. Po zjednoczeniu stronnictw ludowych w 1931 r. objął funkcję wiceprzewodniczącego Rady Naczelnej Stronnictwa Ludowego. Cztery lata później wystąpił z partii i wraz z innymi secesjonistami podjął nieudaną próbę odbudowania PSL „Wyzwolenie”. W 1937 r. dołączył do Obozu Zjednoczenia Narodowego i rok później został członkiem prezydium jego Rady Naczelnej.

Pomimo licznych awansów politycznych w II RP Stolarski nadal pozostawał aktywny w organizacjach społecznych i gospodarczych związanych ze spółdzielczością i rolnictwem. W latach dwudziestych XX w. był członkiem Rady Nadzorczej Związku Polskich Stowarzyszeń Spożywców. Dużo uwagi i energii poświęcił również lokalnym przedsięwzięciom: Kółku Rolniczemu w Sługocicach, Kasie Spółdzielczej w Będkowie oraz spółdzielniom: mleczarskiej w Rososze i rolniczo-handlowej w Rokicinach. W 1935 r. został członkiem Rady Okręgowej, a trzy lata później Rady Głównej Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych RP. Włączył się także w działalność Komitetu do spraw Kultury Wsi przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych oraz samorządu rolniczego, zostając w 1936 r. członkiem Rady Łódzkiej Izby Rolniczej. Na początku 1939 r. został członkiem Rady Głównej Centralnego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych.

Równocześnie Stolarski pozostawał aktywnym samorządowcem. Od 1919 r. pełnił funkcję radnego w Sejmiku Powiatowym w Brzezinach, a w latach 1921–1922 również obowiązki członka Wydziału Powiatowego. W 1934 r. został ponownie radnym powiatowym, a rok później wszedł w skład organu wykonawczego brzezińskiej Rady Powiatowej. Przez cały okres II RP był radnym

gminnym, brał udział w zgromadzeniach gminnych w Będkowie oraz mieszkańców gromady Sługocice. Wszechstronność zainteresowań i bogactwo osobowości Stolarskiego wyrażało się również w jego aktywności pisarskiej. Był autorem artykułów w czasopismach społecznych i rolniczych, publikował broszury polityczne i książki, w tym najgłośniejszą *Sługocice. Obraz życia i pracy jednej wioski*. 40 lat działalności publicznej Błażeja Stolarskiego zostało uhonorowane wysokimi odznaczeniami państwowymi. W 1932 r. prezydent Ignacy Mościcki przyznał mu Krzyż Niepodległości za zasługi dla jej odzyskania, a pięć lat później Srebrny Krzyż Zasługi za działalność społeczną. W 1938 r. Stolarski ponownie wystartował w wyborach parlamentarnych i uzyskał mandat senatora, jednego z pięciu reprezentujących w V kadencji województwo łódzkie. Wybrano go również wicemarszałkiem i przewodniczącym Komisji Rolnej Senatu.

Rząd Jędrzeja Moraczewskiego. Od lewej siedzą: Stanisław Thugutt, Jędrzej Moraczewski, Ksawery Prauss (w drugim rządzie), Józef Piłsudski, Leon Supiński, Leon Wasilewski, Tomasz Nocznicki (stoi w pierwszym rządzie). Stoją od lewej: Bronisław Ziemięcki, Tomasz Arciszewski, Błażej Stolarski (w białej sukmanie). CAW WBH (sygn. nieznaną). Wikimedia Commons https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rzad_1918.jpg.

2 września 1939 r., dzień po napaści Niemiec na Polskę, Stolarski wziął udział w ostatnim posiedzeniu Senatu II RP. Wrócił do Sługocic, gdzie 10 września Niemcy aresztowali go i przewieźli na przyfrontowe lotnisko polowe w Popielawach i samolotem przetransportowali w nieznanym kierunku. Przez 80 lat od wybuchu II wojny światowej jego dalsze losy były nieznane. Dopiero w ostatnich latach udało się określić datę śmierci i miejsce spoczynku Stolarskiego. Było to możliwe dzięki umieszczeniu w internetowej bazie Straty.pl wykazu polskich ofiar pochowanych na cmentarzu w berlińskiej dzielnicy Marzahn. Wykaz ten przygotowało Biuro Dróg i Terenów

Zielonych Urzędu Dzielnicowego Marzahn-Hellersdorf. Dalsze ustalenia dotyczące okoliczności śmierci były już zasługą pana Klaus Leutnera, berlińskiego działacza społecznego, zajmującego

Błażej Stolarski w swoim domu w Sługocicach
(zdjęcie ze zbiorów Zbigniewa Stolarskiego)

się upamiętnianiem polskich ofiar niemieckich zbrodni wojennych. Jak wynika z informacji gromadzonych w ramach akcji eksterminacji polskich przywódców i inteligencji w 1939 r., znanej jako operacja Tannenberg, Niemcy przewieźli Stolarskiego 15 września do placówki policji państwowej w Opolu. Pięć tygodni później, 21 października zastrzelili go w okolicach autostrady przebiegającej w pobliżu Groß Köris na południe od Berlina. Stolarski zmarł zatem jako urzędujący wicemarszałek Senatu, gdyż członkowie prezydium Sejmu i Senatu przestali pełnić swoje funkcje dopiero 2 listopada 1939 r., w momencie podpisania przez prezydenta RP Władysława Raczkiewicza zarządzenia o rozwiązaniu obu izb parlamentu polskiego. W Berlinie dokonano sekcji zwłok i po kremacji prochy wicemarszałka Senatu zostały złożone 4 grudnia 1939 r. na cmentarzu parkowym w dzielnicy Marzahn w Berlinie.

Autor biogramu: dr Paweł Perzyna

Redakcja: dr Maciej Gugąła, Agnieszka Zawadzka